

Stela Jelinčić, autorica romana »Korov je samo biljka na krivom mjestu«

TKO PIŠE ZA VJEČNOST, NE PIŠE NI ZA KOGA

Samo novi pisci mogu donijeti novu literaturu, a unatoč svim konzervansima literatura je ipak pokvarljiva roba. Malo je stvari vječno, osim dijamanata, naravno. Tko piše za vječnost ne piše ni za koga. Važno je da literatura bude dobra tad kad je napisana, hoće li biti manje ili više dobra i za deset godina, to nije presudno i to je ne dovodi u pitanje

Ne baš opsežnom korpusu domaćih mladih spisateljica pridružila se nedavno Stela Jelinčić, autorica romana »Korov je samo biljka na krivom mjestu«, objavljenog koncem prošle godine u Konzoru. Njezina je junakinja tinejdžerski buntovna djevojka koja je odlučila reći svoje o hrvatskoj poslijeratnoj svakodnevnici, disfunkcionalnim obiteljima, odrastanju. U priči koja se neopterećeno valjuška od teme posjeta ginekologu do seksualnog izrabljivanja naivnih sponzoruša, od djetinjstva u nacionalno ponosnom Sinju do nesuđenih »četničkih alikara« i studiranja u Danskoj - Stela Jelinčić je oslikala bizarnu panoramu tranzicijskog čemera. Ne sklanjajući se s puta izravnim opisima i radikalnim zaključcima, nakalemila je novu granu na već okoštalo deblo stvarnosne proze. Za nju je, uostalom, »svaka proza stvarnosna« jer samo takva i može biti, i dobra je sve dok odgovara na aktualni društvenopolitički trenutak...a hoće li njezina robustna junakinja za deset godina djelovati kao izlizana tetovaža - baš je briga.

Vaš je prvi roman snažno prožet brutalnošću, eksplicitnim i nekonvencionalnim seksom, svakovrsnim nasiljem... Odakle potreba da u prvi plan izgurate te teške teme, obojene »crnokronikaškim« tonovima?

- Ako nečega ima u stvarnosti, zašto toga ne bi bilo u literaturi? Stvar je u mjeri jer sigurna sam da u stvarnosti ima više seksa, više brutalnosti, više nasilja nego što ga ima u mom romanu. Ako su sapunice kao literarne iluzije stvarnosti radene na ružičastoj podlozi, onda bi literarna stvarnost kao aluzija zbilje trebala biti barem šarena. I mislim da treba činiti razliku između stvarnosti i zbilje onoliko koliko bi trebalo biti razlike između činjenice kao takve i istine o njoj. Odnosno, hoću reći da su meni bile važne istine, a ne i točnost, bile su mi važne zbilje, ali ne pojave stvarnosti. Zato i ne znam gdje je prestala faktografija i počela fikcija. A iskreno, ne znam kako uopće literarno prikazati seks, ubojstvo ili silovanje a da ne bude eksplicitan. Jako sam se trudila da ne bude vulgarno, dakle doslovno ili kičasto... ali nisam se brinula hoće li to povrijediti nečiju granicu dobrog ukusa. Jer ta je granica ionako vrlo, vrlo mekana... I zaista se radi o potrebi - to je upravo potreba za konkretnom inspiracijom iz stvarnosti jer literarnu vjerodostojnost crpim iz nadahnuća stvarnošću.

Literarne srodnice

Vaša je protagonistica samouvjerena mlada žena: ona je ta koja ševi frajere - a ne vice versa - ostavlja ih i vara, koja poštuje svoj užitek i inzistira na njemu. Je li Sofija prototip nove, emancipirane heroine kakvih u novoj hrvatskoj književnosti nasušno manjka?

- Da. I čini mi se da takvih sad puno više ima u životu, nego u literaturi. Očito emancipacija nije problem dok je teoretske naravi. A kako je literatura postupak igranja sa činjenicama onda se bilo kako prikazana pa i literarno prikazana emancipiranost pričinja kao neka arogancija. Jer emancipacija kao intimna pozicija je već gotova stvar, ali njena javna očiglednost je maltene devijantna, naročito na donedavno tabuiziranim područjima, seksu prije svega. Ako je sloboda proglašena, to ne znači i da je osvojena i usvojena.

Tko su Sofijine literarne srodnice? Padaju mi na pamet Ugrešićkina Štefica Cvek i možda junakinja Gromačinog »Crna«...

- Ne vidim srodnosti, ali relacije postoje. Možda bi Gromačin lik mogao imati dodirnih točaka sa Sofijom po srazu s patrijahalnim atavizmima. Ali Sofija je za mene potpuno suprotan lik od Štefice Cvek. Možda bi se moglo reći da Sofija više sliči autorici Štefice Cvek, koja je samosvojna, prkosna, buntovna, hrabra i mu-

dra. I koja kroz Šteficu Cvek ironizira paradigmatu ženskog lika i naravno indirektno kroz tu ironiju zaziva likove kakav je Sofija. Dakle, Sofija je konačno onakav ostvareni realni lik kakav Ugrešićka priziva svojom ironijom.

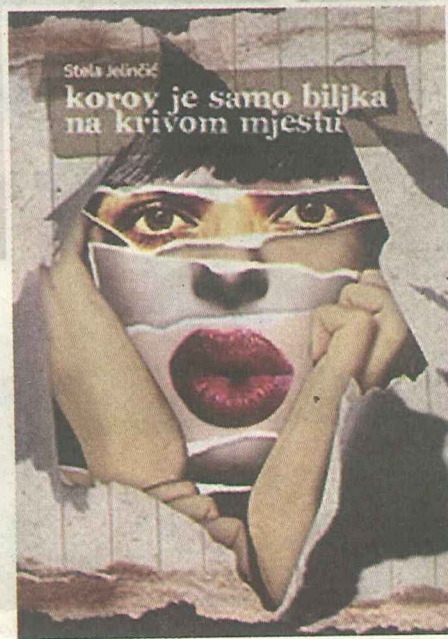
Biste li pristali na ocjenu vašeg romana kao izdanka »ženskog pisma«? Može li vam laskati svrstavanje u tu kategoriju?

- Zavisu što se podrazumijeva pod ženskim pismom. Čini mi se da to danas nikome više nije jasno. Ako je to »pičkasti chick-lit«, sapuničast i trivijalan, onda ja pišem anti-ženskim pismom, iako se i u tom žanru može pisati dobra literatura, a primijetila sam da se u njemu dosta dobro snalaze i neki muškarci. Ali ako se pod tim podrazumijeva pisanje prožeto nekom osjećajnošću, tankočutnošću,

samo biljka na krivom mjestu«? Na što se on odnosi?

- Moja glavna junakinja se ne ponaša po principima održivog razvoja... Nije klerikalna, nije oportunistica, nije submisivna. Ona je sve suprotno. Njena je životna filozofija da je bunt način održivog razvoja. A tko da uopće bude buntovan? Može li se to očekivati od osobe od sedamdeset godina? Buntovan može biti samo mlad čovjek. I baš se preko »devijantnog« i preko bunta može pronaći prava mjera osobnog identiteta. Ta riječ »krivo« zapravo daje dimenziju naslovu. Jer korov je korov samo kad je na krivom mjestu... Korov nikada ne može biti na pravom mjestu.

Kao urednica biblioteke knjiga koja nosi naziv nekad kultnog kulturnog magazina

Osvježenje hrvatske književnosti mogu donijeti jedino nove generacije - Jelinčić

mogu donijeti novu literaturu i da je literatura unatoč svim konzervansima ipak pokvarljiva roba. Malo je stvari vječno, osim dijamanata, naravno. Tko piše za vječnost ne piše ni za koga. Važno je da literatura bude dobra tad kad je napisana, da li će biti manje ili više dobra i za deset godina, to nije presudno i to je ne dovodi u pitanje.

Maja HRGOVIĆ

Ako nečega ima u stvarnosti, zašto toga ne bi bilo u literaturi - Stela Jelinčić

»Godine nove«, koja udomljuje novi val domaće proze, kako ocjenjujete stanje u hrvatskoj književnosti danas? Je li stvarnosna proza pred izumiranjem, iz kojih smjerova dolazi osvježenje, u kojim autorima vidite snage revitalizacije?

- Mislim da je stanje u hrvatskoj književnosti prilično dobro, osim što se od pisanja ne može živjeti. Sve objavljeno u knjigama biblioteke Godine nove smatram jako dobrom literaturom. Sve su to brze i žestoke, svježe i društvenopolitički odgovorne proze koje nikome ništa ne glume... A što se tiče stvarnosne proze, to pitanje je slično onom o ženskom pismu. Naime, stvarnosna proza je uvijek bila i uvijek će biti. Proza i ne može biti drugačija, nego stvarnosna, ali u užem smislu riječi stvarnosna proza u Hrvatskoj se pisala u ono prvo poslijeratno vrijeme kad smo bili još zatrovani iluzijama pa je i ona bila više utopistički okrenuta prema ljepšem ili naizgled ljepšem dijelu stvarnosti, bila je šarmantna upravo toliko koliko je slijedila taj pionirski zanos kojim su tada ljudi gledali na budućnost. Ta ondašnja budućnost je nama sad, nakon desetaka godina, sadašnjost, a to nema veze s ondašnjim iluzijama. Ako je današnja proza i depresivnija, i mračnija i oštija to ne znači da je manje stvarnosna, samo je drukčije stvarnosna baš koliko je drukčija i stvarnost. Osvježenje dolazi jedino iz novih generacija (Aljoša Antunac, Robert Perišić, Damir Karakaš, Simo Mraović, Mustafa Zvizdić, Srdan Valjarević, Zoran Pilić, Vlado Bulić, Robert Medurečan, Alen Bović...). Kako ja vidim stvari, mislim da samo novi pisci

Bacanje rukavice

Od umjetnosti se u posljednja dva desetljeća, više nego ikad prije, zahtijeva da odgovara na aktualni društvenopolitički trenutak, da bude društveno angažirana. Slažete li se i vi s tim zahtjevom?

- Da. Pristalica sam stava da umjetnost treba biti društveno odgovorna, što ne znači nužno društveno angažirana, ali mora se baviti životima, stvarnostima, zbiljama ljudi, prostora i vremena. Pogotovo kad nam je situacija ovakva kakvu imamo: tranzicija, rat, ideološki slomovi, kriminal, nasilje, siromaštvo, dezorijentiranost, frustriranost. Pa nisam ja to stvarila, ali ne želim šutnjom sudjelovati u prikrivanju. Prikrivanje šutnjom je drugi zločin nad žrtvom. Sto drugo preostaje piscu nego da bira teme i motive s tog »balkanskog stola«? I to je jedna od prednosti naših pisaca, ne mogu se žaliti da im fali intrigantnih tema... Svako zlo za neko dobro, sve je to dobro za literaturu... Možda je književnost još jedini kanal kroz koji se može govoriti ozbiljno o aktualnim društveno-političkim temama. Mislim da su građanski kanali, mediji i javne govornice, kao Sabor recimo, zaglušeni vlastitom bukom. A literarno govorenje nije demokratski čin, nego čin osobnog stava kao dobri starinski način bacanja rukavice društvu u lice.